

**DUBRAVKA
TOMŠIČ-SREBOTNJAK**

glasovir

SLOVENSKA FILHARMONIJA

SIMON KREČIČ, dirigent

Subota, 23. listopada 2021. u 19.30
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Program:

Alojz Srebotnjak

Naturae vox za orkestar

Ludwig van Beethoven

Četvrti koncert u G-duru za glasovir i orkestar, op. 58

Allegro moderato

Andante con moto

Rondo: Vivace

Ludwig van Beethoven

Peti koncert u Es-duru za glasovir i orkestar, op. 73

Allegro

Adagio un poco moto

Rondo: Allegro

Nakon koncerta s umjetnicima razgovara Sonja Mrnjavčić.

Fotografija: Scott Campbell

DUBRAVKA TOMŠIČ-SREBOTNJAK

Dubravka Tomšič-Srebotnjak (Dubrovnik, 1940.) u svojoj je iznimnoj karijeri, koja traje već sedam i pol desetljeća, i na gotovo pet tisuća održanih koncertnih nastupa oduševljavala slušateljstvo u najvećim dvoranama i glazbenim središtima diljem svijeta.

Glavovir je počela učiti kao čudo od djeteta u dobi od četiri godine – najprije privatno, a onda na ljubljanskoj srednjoj školi i Akademiji za glazbu, kod ugledne pedagoginje Zore Zarnik. Prema preporuci slavnoga pijanista Claudiya Arraua, kao dvanaestogodišnjakinja je otišla na studij glasovira na glasovitu školu Juilliard u New Yorku, gdje je diplomirala sa sedamnaest godina u klasi Katherine Bacon, dobivši dvije posebne nagrade. Istovremeno je pijanističko umijeće usavršavala kod Aleksandra Uninskog, a dvije godine poslije kao solistica se predstavila na recitalu u znamenitom Carnegie Hallu. O tome je s oduševljenjem u svojim memoarima pisao i njezin slavni učitelj Arthur Rubinstein, s kojim je radila dvije godine nakon diplome. Nastupala je s velikim dirigentima kao što su Bernard Haitink, Seiji Ozawa, Wolfgang Sawallisch, Rudolf Kempe, Neeme Järvi, Hans Graf, Herbert Blomstedt, sir John Pritchard, Edo de Waart i Carlos Miguel Prieto.

Kao solistica je nastupala s najznamenitijim svjetskim orkestrima (Bečka filharmonija, Kraljevski filharmonijski orkestar iz Londona, Češka filharmonija, Orkestar Gewandhaus iz Leipziga, Državna kapela iz Dresdenu, Orkestar Romanske Švicarske, Orkestar Tonhalle iz Züricha, Orkestar Mozarteum iz Salzburga, Münchenska filharmonija, Moskovski državni orkestar, Kraljevski orkestar Concertgebouw iz Amsterdama, Orkestar Njujorške filharmonije, Filharmonijski orkestar Ciudad de Mexica, simfonijski orkestri iz Sydneyja, Melbourn, Adelaida, Honolulua, Bostona, Chicaga, San Francisa, Detroita i mnogih drugih). Recitale je održavala u najprestižnijim koncertnim dvoranama svijeta: u Londonu, Amsterdamu, Münchenu, Berlinu, Moskvi, Sankt Peterburgu, Pragu, Budimpešti, Madridu, Rimu, Milanu, Dublinu, Tokiju, New Yorku, Los Angelesu, Bostonu, Washingtonu, Clevelandu, Sydneyju, Melbournu, Hobartu i Taškentu. Nastupila je na uglednim glazbenim festivalima u Beču, Dubrovniku, Dresdenu, Parizu, Pragu, Tanglewoodu, na Festivalu Ravinia, Festivalu *Mostly Mozart* u New Yorku, Toulouseu, Montrealu, Jolietu (Kanada), Aspeni i mnogim drugim gradovima.

Od godine 1967. predaje na Akademiji za glazbu u Ljubljani (od 1975. kao redovita profesorica), a 2013. Sveučilište u Ljubljani dodijelilo joj je titulu *profesor emeritus*. Kao mlada pijanistica postala je laureatkinja mnogih međunarodnih natjecanja, a danas je članica žirija najvećih svjetskih natjecanja kao što su *Van Cliburn*, *Leeds*, *Clara Haskil*, *Beethoven* u Beču, *Santander*, *Bach* u Leipzigu, *AXA* u Dublinu, *Schumann* u Zwickauu i *Busoni* u Bolzanu. Povremeno vodi majstorske tečajeve glasovira u Europi i Sjedinjenim Američkim Državama.

Za svoje umjetničko i pedagoško djelo dobila je mnogobrojne nagrade i priznanja, primjerice nagradu Prešernove zaklade (1962.), Župančičevu nagradu (1970.), Prešernovu nagradu (1975.), Nagradu AVNOJ-a (1976.), zlatnu plaketu Sveučilišta u Ljubljani za pedagoško djelovanje i umjetničke ostvaraje (1989.) i mnoge druge. Godine 1995. proglašena je počasnom članicom Slovenske filharmonije, a 2005. i počasnom građankom Ljubljane. Godine 2018. slovenski predsjednik Borut Pahor odlikovao ju je Zlatnim redom za zasluge Republike Slovenije. Njezine snimke objavljene su na gotovo stotinu nosača zvuka uglednih nakladnika kao što su Vox Classics, Koch International, Pentagon Classics i IPO. Godine 2003. Udruga *Ferenc Liszt* iz Budimpešte dodijelila joj je *Grand Prix du Disque* za nosač zvuka s djelima Franza Liszta, koji je ujedno proglašen i CD-om godine.

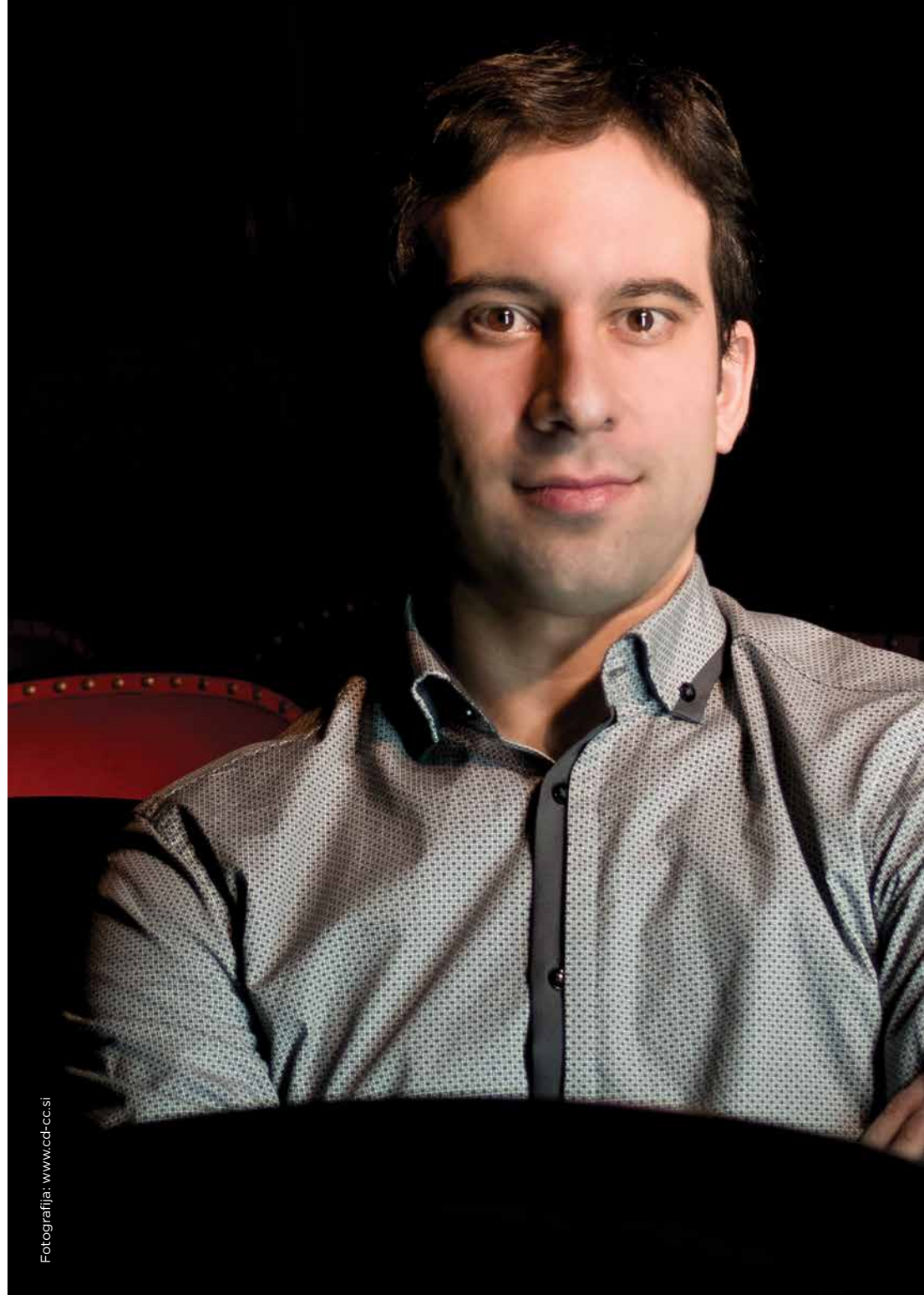

SIMON KREČIČ

Dirigent **Simon Krečič** na ljubljanskoj Akademiji za glazbu najprije je studirao glasovir i 2002. godine diplomirao u klasi Acija Bertoncelja kao njegov posljednji diplomand. Godine 2005. upisao se na poslijediplomski studij na Visokoj umjetničkoj školi za glazbu i kazalište u Bernu, u klasi Aleksandra Madžara. U vrijeme poslijediplomskog usavršavanja u Švicarskoj počeo je studij dirigiranja kod Dominiquea Roggena. U studenome 2008. sudjelovao je na međunarodnom dirigentskom natjecanju u talijanskom Grossettu, gdje je osvojio treću nagradu. Od ožujka 2009. stalni je gostujući dirigent Slovenske filharmonije i Simfonijskoga orkestra Radiotelevizije Slovenije. Dirigirao je brojne koncerte u sklopu pretplatničkih ciklusa (*Plavi pretplatnički ciklus, Kromatika, Mozartine*), protokolarni i prigodne koncerte te je za radio snimio brojne skladbe. Studij dirigiranja završio je u rujnu 2012. na ljubljanskoj Akademiji za glazbu, u klasi Milivoja Šurbeka, ravnajući baletnom premijerom na glazbu Igora Stravinskog u produkciji Slovenskoga narodnog kazališta i baleta u Ljubljani. U istoj kući dirigirao je i baletnu predstavu *Don Quijote*. Krečič je surađivao s brojnim slovenskim i renomiranim međunarodnim solistima kao što su Dubravka Tomšič-Srebotnjak, Eugen Indjic, Aleksandar Madžar, Branimir Slokar ili Wonji Kim Ozim. Njegov simfonijski repertoar je izuzetno opsežan: u fokusu njegova zanimanja su repertoarna djela svjetske simfonijske literature, orkestralne skladbe Mozarta, Beethovena, Haydna, svih važnijih skladatelja romantizma (Brahmsa, Schuberta, Schumanna, Mendelssohna), a posebice je posvećen izvedbama nove glazbe 20. i 21. stoljeća.

Od prosinca 2013. Krečič je umjetnički ravnatelj Opere Slovenskoga narodnog kazališta u Mariboru, a kao dirigent posljednjih se godina etablirao i na međunarodnoj sceni. U ožujku 2011. bio je asistent dirigenta predstave *Werther* u Teatru Real u Madridu. U veljači 2015. ravnao je Verdijevom operom *Macbeth* u Teatru Verdi u Pisi, u režiji glasovitoga talijanskog redatelja Darija Argenta, kao i simfonijskim koncertom na festivalu *Palermo Classica* na Siciliji. U srpnju 2016. dirigirao je baletne predstave *Faun* C. Debussyja i *Carmen* R. Ščedrına na gostovanju Baleta Slovenskoga narodnog kazališta na Dubrovačkim ljetnim igrama. U listopadu 2016. ravnao je Verdijevom operom *I Masnadieri* na Verdijevu festivalu u njegovu rodnom Bussetu (Teatro Regio di Parma), u siječnju 2017. prvom postavom Wagnerove opere *Rajnino zlato* u Mariboru, u ožujku 2017. Rossinijevu *Pepeljugu* u Ljubljani, u studenome iste godine Puccinijevu *Toscu* u Rovigu, u veljači 2018. Donizettijevu *Kći pukovnije* u Teatru Verdi u Trstu, a u kolovožu 2018. Weberova *Strijelca vilenjaka* u Rheinsbergu kod Berlina. Ravnao je i Offenbachovom operom *Hoffmannove priče* kao i *Djevicom Orleanskom* P. I. Čajkovskog u Ljubljani, *Turandot* u Rovigu i Ferrari, *Ljubavnim napitkom* u Trstu te baletnom večeri pod nazivom *Danza d'autore* u Teatru Massimo u Palermu. Redovito surađuje s vrsnim solistima svjetske operne scene (José Cura, Piero Giuliacci, Bruno de Simone, Dimitra Theodossiou ili Carlos Almaguer). Kao dirigent nastupio je i sa Zagrebačkom i Praškom filharmonijom.

Grad Maribor mu je u ožujku 2019. za postignuća na polju kulture dodijelio Glazerovu povelju.

Fotografija: Janez Kotar

ORKESTAR SLOVENSKE FILHARMONIJE

Orkestar Slovenske filharmonije može se pohvaliti bogatom tradicijom (zajedno sa svojim pretečama *Academio Philharmonicorum*, *Filharmonijskim društvom* i prvom Slovenskom filharmonijom), koja je uvrštava među najstarije istorodne institucije u Europi. Njezini korijeni sežu u godinu 1701., kad su talijanski plemići po uzoru na istovrsna talijanska društva ustanovili *Academiju Philharmonicorum*, čija je svrha bila poticanje glazbene umjetnosti. Njezin rad je u doba dominacije građanstva nastavilo *Filharmonijsko društvo* (1794.), koje je slovalo kao jedno od bolje organiziranih u srednjoj Europi, pa ne iznenađuje što su njezini počasnici članovi među ostalima bili i Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven, Niccolò Paganini i Johannes Brahms. *Filharmonijsko društvo* si je kao glavni cilj odredilo izvođenje instrumentalne glazbe, čime su bile zacrtane smjernice današnjega orkestra, koji je potpuno zaživio 1947. godine, kad je utemeljena Slovenska filharmonija.

Slovenska filharmonija potaknula je bogat koncertni život, nastavljajući jednoipolstoljetni rad *Filharmonijskoga društva*. Orkestar se konstantno razvijao, za što je od presudne važnosti bio ponajprije rad domaćih stalnih dirigenta, među kojima posebne zasluge imaju Samo Hubad, Uroš Lajovic i Marko Letonja, a potom i brojni slavni gostujući dirigenti kao što su Carlos Kleiber, Riccardo Muti, Charles Dutoit i Daniel Harding, kao i solisti najviše svjetske reputacije.

Orkestar je isprva nastupao u matičnoj dvorani Slovenske filharmonije. Od 1982. koncerte priređuje u kulturnom i kongresnom centru Cankarjev dom. Ljubljanskom građanstvu nudi raznovrsne abonmentske cikluse koji uključuju standardni orkestralni repertoar 18. i 19. stoljeća, suvremenu glazbu, kao i glazbu starijih stilskih razdoblja, čime glazbenici orkestra dokazuju svoju svestranost. Orkestar je sastavljen od najboljih domaćih glazbenika kojima su se nakon 1990. godine pridružili i brojni izvanredni strani instrumentalisti. Domaći uspjesi i bogata tradicija nisu prošli nezapaženo ni u inozemstvu, pa je posljednjih desetljeća Slovenska filharmonija pozivana da održi koncerte u najprestižnijim dvorana svijeta. Od 2019. godine Slovenska filharmonija je i rezidencijalni orkestar Festivala Ljubljana.

Svaki susret s glazbom slovenskoga skladatelja **Alojza Srebotnjaka** (Postojna, 27. lipnja 1931. – Ljubljana, 1. listopada 2010.) istinski je duhovno obogaćenje, uzbudljiva pustolovina otkrivanja raskošnoga zvukovnog svijeta i originalnih ideja neobično inventivnog, nadahnutog i iznimno muzikalnog umjetnika. Zahvaljujući društvenim mrežama i medijima, Europa i svijet njegov opus danas ubrzano otkrivaju, no mnoga njegova djela još uvijek su nedovoljno poznata i mogu se (uz neke iznimke) čuti samo na nosačima zvuka koji su dostupni u Sloveniji, što je uistinu šteta. No svi koji prvi put imaju priliku čuti neko njegovo djelo, nedvojbeno će poželjeti čuti i još mnoga druga. Srebotnjak je studij kompozicije završio u Ljubljani na Akademiji za glazbu, u klasi znamenitoga slovenskog skladatelja Lucijana Marije Škerjanca, a skladateljsko umijeće usavršavao je u najvećim europskim glazbenim središtima – u Rimu kod Borisa Porrena i u Londonu kod Petera Racina Frickera, a potom u Parizu, te na Glazbenoj akademiji Chigiana u Sieni u klasi Vita Frazzija (skladanje filmske glazbe na istoj akademiji i kod uglednoga filmskog skladatelja Angela Francesca Lavagnino!). Kao i mnogi drugi europski skladatelji poslije Drugoga svjetskog rata, Srebotnjak je svoje stvaralaštvo počeo sofisticiranim, vrlo osebnim i individualnim adaptacijama folklorne glazbe. Poput Béle Bartóka, i njemu je još kao mladom skladatelju uspelo asimilirati folklorne elemente i pretvoriti ih u novi, sasvim izvorni glazbeni izraz, pa je već u prvoj fazi svojega stvaralaštva skladao djela antologijske vrijednosti. To se ponajprije odnosi na njegove zborove skladane na stihove Srečka Kosovela, silno talentiranog pjesnika, koji je pisao nadahnut najnovijim europskim duhovnim strujanjima i stilskim gibanjima svojega vremena (ekspresionizmom, konstruktivizmom, futurizmom), a tragično je preminuo kao dvadesetdvođodišnjak 1926. godine. Srebotnjakov muški zbor *Bori (Borovi)* nevjerojatno jednostavne glazbene fakture, remek-djelo je slovenskog i europskog zorskog stvaralaštva, skladba koja elementarnom, praiskonskom snagom glazbenog doživljava Kosovelovih stihova – moćnih, dojmljivih slika prirode koje su na originalan način protkane bljeskovima i odrazima pjesnikovih intimnih i suptilnih emotivnih stanja i promišljanja – crpi snagu iz dubokoga, bistrog zdenca slovenske pučke glazbe. Ta je skladba postala dijelom slovenske arhetipske kolektivne svijesti, koja se često i rado pjeva. Nesvakidašnjim i potpuno izvornim možemo okarakterizirati i skladateljeve *Makedonske plesove* koje je sâm i majstorski obradio za komorni ansambl. U srednjoj i kasnijoj fazi stvaralaštva Srebotnjak se okrenuo tada suvremenom zvuku, često rabeći i elemente dvanaesttonske tehnike, ali i druge suvremene kompozicijsko-tehničke postupke, skladajući opuse bogate instrumentalne zvukovne palete. No i dalje su korijeni njegova umjetničkog bića bili čvrsto povezani s folklornom, uglavnom slovenskom glazbom. Iako je govorio da „je jaz između ekstremne apstrakcije suvremene glazbe i figurativnosti folklornog toliko velik da je sinteza u tom obliku gotovo nemoguća“, u nekim mu je opusima taj „rascijep“ uspelo čak i premostiti i postići uspjele i vrlo sofisticirane fuzije najrazličitijih glazbenih elemenata. Srebotnjak je pisao i

odličnu filmsku glazbu, komorne i solističke opuse (spomenimo tek briljantne *Preludije za harfu* i atmosferične *Due movimenti* za gitaru), no i intrigantne vokalno-orkestralne opuse, kao što su kantata *Ekstaza smrti* i brojne skladbe za orkestar. Jedna od njih je i ***Naturae vox (Zov prirode)***, skladana 1981. godine. Srebotnjak je na prvoj izvedbi skladbe u Ljubljani 10. travnja 1981. programu koncerta priložio vlastiti kratki komentar: „Djelo je oblikovano na dva motiva koji se javljaju sukcesivno – na jednoj strani jednostavnost, smirenost, priroda, na drugoj pak automatizacija, napetost, mehanika. Naposljetku se oblikuje ‘zov prirode’, koji je istovremeno zvukovni i sadržajni vrhunac djela: to je poziv na razmišljanje, povratak prirodi, životu...“ Iako skladateljev komentar upućuje na inspiraciju izvanglazbenim sadržajem i svojevrsnu „skrivenu programnost“ skladbe, tu „programnost“ treba uzimati s oprezom i bez pojednostavnjenog tumačenja glazbenih slika, isključivo kroz prizmu izvanglazbenog sadržaja. Neprijeporno je ipak da Srebotnjak rabi određene zvukovne simbole kako bi u zvuku što sugestivnije prikazao antagonizam psiholoških stanja „jednostavnosti, smirenosti i prirode“ i „automatizacije, napetosti i mehaničkog“. U šest jasno strukturiranih cjelina različitih proporcija, koje su međusobno odvojene oštrim rezovima poput onih koji se rabe u tehnici filmske montaže, skladatelj donosi različite karaktere, ugođaje i motivske cjeline u kojima jasno raspoznajemo semantiku osnovnih skladateljevih izvanglazbenih ideja. Na početku skladbe jednostavne figure u rogovima nepogrešivo asociiraju na zvuk lovačkih signala, miris šume ili planinskih prostranstava, a mekani akordi gudača stvaraju pastoralni, idilični ugođaj u spektru piano zvuka, dakle tonske slike „prirode i jednostavnosti“. U drugom, najduljem dijelu, pojavljuju se uzbudane brze šesnaesttonske figure u valovima, kao metafora „mehaničkog“, a ubrzo se mehanički element naglo pojačava u oštrom, pravilnom i vrlo glasnom ritamskom pulsiranju koje nepogrešivo podsjeća na ritamske strukture drugoga stavka Stravinskijeva *Posvećenja proljeća* pod nazivom *Plesovi mladih djevojaka (Nagovjestitelji proljeća)*. Cijeli dio neočekivanim razvojem dobiva na žestini, jer se i šesnaesttonske, disonantne figuracije intenziviraju i fragmentiraju tako da se u pravilnim obrascima provlače kroz puhaće instrumente, što tom dijelu skladbe pridaje nervozni, dehumanizirajući i otuđeni karakter. Treći dio skladbe, nakon naglog, gotovo naprasnog prekida, ponovno donosi smirenost: u njemu nepogrešivo prepoznajemo još jednu skladateljevu zvukovnu viziju prirode – Srebotnjak na impresivan način u tom dijelu skladbe u fokus stavlja *tišinu* – moćnu i veličanstvenu opreku prethodnim kaotičnim i bučnim trenucima, tišinu koju uvijek iznova prekida stilizirani pjev kukavice – upravo arhetipski signal i simbol prirode. U četvrtom dijelu nakratko se vraća idilična atmosfera s početka skladbe, a onda djelo kreće prema vrhuncu: u uzbudljivom prelamanju i interakciji dvaju elemenata – ponavljanju pregnantnog početnog sekundnog motiva i debelih tonskih „namaza“ klasterskih formacija u svim gudačim instrumentima (u kojima su neki komentatori djela na prazvedbi prepoznali utjecaj tzv. poljske skladateljske škole 20. stoljeća) – djelo doseže klimaks, sintezu antagonističkih polova „prirode“ i „napetosti i automatizacije“ u intenzivnom *tutti* zvuku orkestra i dinamici *fff (fortissimo possibile)*. Završna koda ostavlja moguća otvorena pitanja koja su, kako u vrijeme pisanja skladbe tako i danas, (bila) aktualna možda više nego ikad: je li povratak prirodi i

smirenosti, u eri strojeva i nezaustavljivog tehnološkog progresa, uopće još mogu? Srebotnjakov *Naturae vox – Zov prirode* u tom smislu postaje dojmliiva i znakovita „glazbena poruka“, svojevrsni podsjetnik svakome od nas, upozorenje odaslano tonovima glazbe.

Jedna od najintragantnijih i najzбудljivijih priča svjetske povijesti glazbe bez sumnje je ona o pismu planetarno poznatom pod nazivom *Pismo besmrtnoj Ljubavi* (njem. *Brief an die unsterbliche Geliebte*) koje je napisao titan klasične glazbe **Ludwig van Beethoven** (Bonn, najvjerojatnije 16. prosinca [kršten 17. prosinca] 1770. – Beč, 26. ožujka 1827.). Iako je baš svatko od nas ponešto čuo o tom glasovitom dokumentu koji je nakon Beethovenove smrti s drugim njegovim slavim rukopisom – tzv. *Heiligenstadtskom oporukom* – pronađen u ladici njegova bečkog stana, malo je uistinu upućenih u samu bit događaja koji se kriju u pozadini njegova nastanka i koji poznaju nimbus tajni koje ga okružuju. Više od dvije stotine godina Beethovenovi biografi, povjesničari glazbe i mnogobrojni muzikolozi pokušavali su minucioznom istraživanjima doći do odgovora na niz pitanja, od kojih je osnovno bilo – kome je to pismo upućeno i tko je zapravo Beethovenova „besmrtna ljubav“. Kako bi dobili jednoznačan odgovor na to pitanje, neki su istraživači doslovno cijeli život posvetili rasvjetljavanju toga misterija, požrtvovno i krajnje sustavno prikupljajući rasute fragmente informacija kako bi stvorili „veliku sliku“ i riješili tu kompleksnu zagonetku, dostojnu najvećih detektivskih umova, pa čak i Sherlocka Holmsa, Herculea Poirota ili Allana J. Pinkertona. O čemu je riječ?

„Pismo besmrtnoj Ljubavi“, dakako, nije naslovljeno ni na koga, kuverta (ako je i postojala) nije sačuvana, nema podataka o mjestu na kojem je pisano, datum ne sadrži godinu, a sastoji se od triju zasebnih listova za koje se isprva nije znalo jesu li uopće dio iste cjeline. Jezik pisma je strastven, slijed misli zbrkan, no sadržaj otkriva krajnje uzbuđeno stanje autorova duha i silinu ljubavnih emocija koja ga preplavljuje dok (tajanstvenoj) ljubljenoj ženi piše o njihovu neočekivanom susretu koji ga je ispunio srećom, ali i patnjom i boli zbog neminovnog rastanka, kao i nadom u skoro viđenje i žudnjom za zajedničkom budućnošću. Beethoven se svojoj ljubavi na početku pisma obraća općepoznatim riječima: „Moj Anđele, moje sve, moje ja!“ Događaje koji su prethodili pisanju toga ljubavnog pisma *par excellence* istraživači su dugo rekonstruirali (između ostalog i najsofisticiranijim „forenzičkim“ metodama analize starosti tinte i uporabljenog papira!), a „Arijadnina nit“ ispredena iz bezbrojnih prikupljenih informacija odvela ih je u godinu 1812., na dan 3. srpnja u Prag, gdje se Beethoven u večernjim satima trebao sastati s diplomatom i književnikom Karlom Augustom Varnhagenom, ali na taj sastanak nikad nije došao. Umjesto toga, on se, po svemu sudeći, sastao i noć proveo sa svojom „besmrtnom Ljubavi“. Nakon rasvjetljavanja niza činjenica koje su isprva upućivale na nekoliko žena, Beethovenovih dobrih poznanica i „simpatija“ koje su u to vrijeme čak i dokazano boravile u Pragu, ispravljajući pogrešnih

zaključaka, prepoznavanja i uklanjanja faktografskih stranputica tijekom mnogogodišnjih upornih arhivskih istraživanja u Beču, Pragu i Budimpešti, kanadska muzikologinja Rita Steblin uspjela je – tek prije nekoliko godina! – do u detalje rasvijetliti što se točno događalo u danima prije i poslije, te samog 3. srpnja 1812. u Pragu i s gotovo stopostotnom sigurnošću utvrditi tko je doista bila Beethovenova „besmrtna ljubav“. Njezino ime je Josephine von Brunsvik. Bila je aristokratkinja, jedna od Beethovenovih najnadarenijih bečkih učenica glasovira. Njihova ljubavna priča uistinu je nevjerojatno sadržajna i bogata (tijekom vremena otkrivena je i njihova povelika korespondencija) te, budući da se Josephine morala udati za čovjeka kojega joj je posredno izabrala majka, zapravo duboko tragična. U noći toga misterioznog 3. svibnja 1812. Beethoven i Josephine – slijedom gotovo nevjerojatnih koincidencija – susreli su se potpuno neočekivano, i to ne u domicilnom Beču (u kojem su u to vrijeme oboje živjeli), nego u stotinama kilometara udaljenom Pragu! Prepoznavši taj slučajni susret kao „prst sudbine“ ili možda čak i „znak Božji“, unatoč pogubnim konzekvencijama koje je mogao imati njihov prisni kontakt, oni su se ipak upustili u ljubavni odnos. Štoviše, njihov fatalni susret rezultirao je, prema još nepotpuno dokazanim, ali vrlo plauzibilnim tvrdnjama Rite Steblin, rođenjem djevojčice po imenu Minona (znakovitoga palindroma: Anonim), koja je vrlo vjerojatno Beethovenova kći, a ne kći Josephinina tadašnjega legitimnog supruga Christoph von Stackelberga. Genijalni glazbenik je zbog toga duboko patio do kraja života. Josephine nije bila spremna raskinuti svoj brak, stavljajući mnogo toga na kocku, i doći živjeti s njim. Bilo je to i zbog djece iz prethodnog i tadašnjeg braka, striktnih moralnih uzusa sredine i vremena u kojem je živjela. Uz to, postojao je i jaz tj. razlika u njihovu društvenom statusu: on je bio pučanin, a ona plemkinja. No u jednom kratkom razdoblju, upravo kad je veliki njemački majstor skladao **Četvrti koncert u G-duru za glasovir i orkestar, op. 58** (1805./1806.), učinilo mu se da ipak postoji tračak nade za zajedničku sreću, budući da je Josephinin prvi suprug nenadano preminuo, a ona time opet postala slobodna žena. Iako se ta nada u konačnici izjalovila, svi ugledni Beethovenovi biografi slažu se u konstataciji da se u tom njegovu remek-djelu zrcale tragovi svih intenzivnih događaja vezanih uz Josephine, emotivnih ljubavnih kovitlaka, istinskog optimizma i vjere u bolju budućnost i bračnu sreću s osobom koju voli, sreću koja mu je poput čuperka mitološkog Kairosa svaki put izmigoljila. Prema danas dostupnim podacima, velik dio ljeta 1805. Josephine i Ludwig van Beethoven čak su i proveli zajedno u Hetzendorfu, a skladatelj je u tim mjesecima puno skladao i stvorio bezvremenska, veličanstvena djela, kao što su *Koncert za violinu*, *Četvrta simfonija* ili Kvarteti *Rasumowsky*. *Četvrti koncert za glasovir i orkestar*, baš kao i *Peti*, koje ćemo večeras imati prilike čuti i koji u povijesti glazbe imaju sasvim posebno mjesto: s obzirom na stapanje formalnih značajki simfonije i glasovirskog koncerta, oba su djela muzikolozi okarakterizirali kao „hibridne“ i označili ih kao *simfonijske glasovirske koncerte*. Već sâm početak prvoga stavka za ono je vrijeme bio nečuven: karakterizira ga čeznutljiva, poetična, liriska uvodna tema koju donosi glasovir solo, nakon čega orkestar (bez glasovira!) u duljem uvodu nastavlja razvijati tu važnu glazbenu misao, a ubrzo donosi i glavnu temu u sasvim novom, potpuno neočekivanom tonalitету, što je čak i tadašnjim glazbenim znalcima zvučalo kao ideja „s

drugoga planeta". Uvodna tema, koja unatoč tome što nije prva, tj. glavna, u razvoju stavka ima izuzetno važnu ulogu, a zanimljivo je da ju je skladatelj u svojoj bilježnici skica zabilježio tik uz slavnu temu *Pete simfonije*, s kojom je i strukturno srodna, no ovdje ta tri glasovita ponovljena tona – simbol sudbine koja kuca na vrata – imaju sasvim drugi karakter i javljaju se u drugom kontekstu. Nakon iznošenja tajanstvene i „lebdeće“ druge teme, prvi stavak se postupno razvija ponajprije u pravom vatrometu virtuoznih i ekspresivnih pasaža glasovira nalik na slapove tonskih arabeski, titravih i energijom nabijenih trilera i zahtjevnih rastvorbi. U srednjem dijelu, u kojem snaga glazbe mjestimično doseže razmjere herojske glazbene bitke te poprima trijumfalni karakter, u fokusu je vrlo izražajan i bogat dijalog glasovira i orkestra. Vrhunac stavka je solo kadenca glasovira koja pred pijanista postavlja niz tehničkih prepreka, u kojima je izvođačka vještina baš svakog glasovirskog virtuozna stavljena na istinsku kušnju. Drugi stavak je sasvim neobična „konverzacija“ glasovira i orkestra, dijametralno suprotstavljenih, vrlo oprečnih karakterata: orkestar gotovo isključivo unisono donosi dramatičnu, mračnu i odlučnu temu sličnu (posmrtnoj) koračnici, dok mu pijanist suprotstavlja meditativnu melankoličnu temu gotovo „fatalističkih“ kvaliteta i karakterata. Ne možemo se oteti dojmu koji na nas ostavlja stavak i koji doživljavamo kao svojevrsnu glazbenu metaforu izmirenosti umjetnika sa sudbinom, iskaza stoičkoga prihvaćanja svega što ona donosi. Stavak je, prema svjedočenju Beethovenovih prijatelja, inspiriran mitom o Orfeju koji svojom ljubavlju u podzemlju pobjeđuje sile mraka, a njegova posebnost je i to što je (u odnosu na ostale stavke) neproporcionalno kratak, ali gustoga glazbenog izraza. Treći pak stavak, *Rondo*, svojevrsna je apoteoza radosti; pun je životnog poleta, obasan vedrinom, ali mjestimično već i traćima nadnaravne i metafizičke „beethovenovske“ svjetlosti koju ćemo u punom sjaju doživjeti tek u veličanstvenoj *Devetoj simfoniji*. I taj stavak pred solista postavlja nemale tehničke zahtjeve, posebno u kadenci koja je zapravo skladateljeva zapisana improvizacija. Iako uz poneki kratki proplamsaj dramatike, stavkom dominira osjećaj sreće i radosti koja na samom kraju trijumfira. Ljubav se, možemo to reći bez lažnog patosa i pretencioznosti, u tom Beethovenovu djelu utjelovila u glazbi, pokazala se kao jedna od uistinu najmoćnijih i najljepših sila u svemiru i zaogrnila plaštem najčistije djevičanske metafizičke ljepote. *Koncert* je praižveden 22. prosinca 1808. u bečkom kazalištu Theater an der Wien, a dionicu glasovira izveo je kao solist sâm skladatelj, boreći se već s poodmaklom gluhoćom koja mu je jednako toliko otežavala interpretaciju zahtjevne dionice glasovira kao i činjenica da skladbu gotovo uopće nije vježbao.

Peti koncert u Es-duru za glasovir i orkestar, op. 73 svojim gigantskim dimenzijama postavio je nove standarde i postao bezvremenska luč u skladanju istovrsnih djela gotovo svim skladateljima nakon Beethovena. U njemu je veliki majstor gotovo više *arhitekt* nego glazbenik: izgraditi tako veličanstveno, uzbudljivo djelo koje traje gotovo 45 minuta, a da je slušatelj sve to vrijeme kao prikovan čarolijom glazbe i da se u svojevrsnom stanju hipnoze ne prestaje diviti ljepotama njegovih zvukovnih krajolika, čin je vrijedan divljenja i najčistiji dokaz njegove genijalnosti! Konstruiran u grandioznim lukovima glazbenih misli poput velebne freske, a opet sazdan od najmanjih motivskih monada i vrlo srodnih sićušnih dijelova, taj je koncert s pravom nazvan *Emperor Concerto*

(„Carski koncert“), iako je razlog zapravo posveta nadvojvodi Rudolfu. Koncert je skladan od prosinca 1808. do travnja 1809. i završen neposredno prije prvoga Napoleonova pokušaja zauzimanja Beča s golemom vojskom sredinom svibnja 1809. Iako su se, prema svjedočanstvima suvremenika, u vrijeme skladanja *Koncerta* u Beču već mogli čuti odjeci neprijateljskoga topništva, čini se da to na samo djelo nije ostavilo izravnih tragova. Prvi stavak djela počinje – ponovno protivno svim uvriježenim normama vremena – velikom komponiranom kadencom i skladan je u sonatnoj formi. Obje teme (prva gotovo herojskoga karaktera, a druga lirski puna poezije) vrlo su dojmljive i izrazito kontrastne, a harmonijski jezik stavka napredan je i razvijen. I ovaj je put dionica glasovira prava riznica najmaštovitijih pasaža, rastvorbi i zvučnih boja, a zbog kompleksnosti i trajanja (gotovo 22 minute!) od interpreta zahtijeva čak i izuzetnu fizičku snagu i izdržljivost. Drugi stavak je jedan u nizu skladateljevih *adagia* nadzemaljske ljepote; prema glazbenoj supstanciji je ispred svojega vremena: u zvukovnosti već potpuno uranja u tradiciju romantizma i podsjeća na srednje stavke glasovirskih koncerata Liszta i Chopina: jednostavna tema, ekonomična primjena orkestralnog zvuka kako bi se u fokus stavila solistička dionica, mir i idiličnost ocrtanih ugođaja, sve su to odlike toga nezaboravnog stavka, jednoga od najljepših koje je veliki majstor iz Bonna skladao. Posljednji stavak i toga Beethovenova koncerta napisan je u formi *ronda* poletne plesne glavne teme i neobične ritamske strukture, koji je tu – prema tradiciji bečke klasike – stolpljen s formom sonate. Tako dobiva sasvim nove karakteristike, posebice razvojem glazbene supstancije u dramatikom ispunjenim epizodama između javljanja glavne teme. Na samom kraju *Koncerta* Beethoven slika istinski glazbeni trijumf, pobjedu svjetla i radosti, po čemu je to djelo srodno najdivnijim stranicama koje je majstor napisao – posljednjem stavku *Devete simfonije*.

Peti koncert za glasovir i orkestar praižveden je najprije 13. siječnja 1811. na poluprivatnoj priredbi u bečkoj palači kneza Lobkowitza, na kojoj je sam knez svirao solističku dionicu. Prva javna izvedba uslijedila je 28. studenoga 1811. u lajpciškom Gewandhausu, u izvedbi Gewandhaus orkestra i pijanista Friedricha Schneidera pod ravnanjem Johanna Philippa Schulza.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog,
Zagreb, Trg Stjepana Radića 4
Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj
Producentica: Dubravka Bukojević
Urednica: Jelena Vuković
Autor teksta: Davor Merkaš
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ilie
Tisak: Intergrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 250 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

KURT ELLING

& ZJM BIG BAND

12. Zagreb Jazz Festival

7.11.2021. LISINSKI

Jedan od najvećih jazz-pjevača svih vremena!

THE GUARDIAN

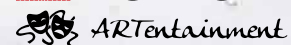
GRAD ZAGREB

Petar Iljič Čajkovski
Olašar
Prosinac 2021.

 LISINSKI

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENLJIV DOŽIVLJAJ!
21/22

Subota, 30. 10. 2021.

SUMI JO, sopran
LJUBOMIR PUŠKARIĆ, bariton
ZAGREBAČKA FILHARMONIJA
IVO LIPANOVIĆ, dirigent

Koncert ostvaren u suradnji s Veleposlanstvom Republike Koreje.

Program:

Charles Gounod, Vincenzo Bellini, Giuseppe Verdi, Pietro Mascagni,
Gioachino Rossini, Gaetano Donizetti

Opera diva u *Lisinskom*! **Sumi Jo** je „ikona“ svjetskoga glazbenog kazališta i jedna od najpoznatijih koloraturnih sopranistica današnjice! Nimalo ne iznenađuje što je svaki susret s raskošnim glasom, snažnom umjetničkom osobnošću, muzikalnošću i profinjenim vokalnim umijećem te pjevačice za sve ljubitelje vokalne umjetnosti i opere izniman doživljaj. Njezin predivni glas kristalne čistoće i jedinstvene, prepoznatljive boje, kao i bogatstvo repertoara – od ranobaroknih majstora, vrhunaca opernog stvaralaštva 19. i 20. stoljeća do skladbi suvremenih skladatelja, pa čak i popularne i crossover glazbe – čini je miljenicom i rado viđenom gošćom najpoznatijih svjetskih glazbenih pozornica. Otkad je diplomirala na konzervatoriju Akademije Santa Cecilia u Rimu i debitirala kao Violetta u *Traviati*, sudjelovala je u velikim opernim projektima na gotovo svim paralelama i meridijanima, od Hamburga do Rio de Janeira, od Pariške opere do Buenos Airesa, od njujorškoga Metropolitanu do Bečke državne opere. Treba spomenuti i *Grammyjem* nagrađene zvučne zapise opere *Krabuljni ples* pod vodstvom Herberta von Karajana ili interpretacije u zvjezdanoj postavi opere *Žena bez sjene* pod ravnanjem sir Georga Soltija uz Plácida Dominga. U suradnji s maestrom **Ivom Lipanovićem**, temperamentnim i punokrvnim glazbenikom koji je u svojoj blistavoj karijeri ostvario niz opernih izvedbi i koncerata s najvećim hrvatskim i svjetskim opernim zvijezdama, nastup Sumi Jo bez sumnje je prvorazredni glazbeni događaj i jedinstvena prilika za susret s pjevačkom legendom koja oduševljava publiku i kritiku diljem svijeta.

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENLJIV DOŽIVLJAJ!
21/22

Subota, 13. 11. 2021.

CAMERON CARPENTER

orgulje

Program:

Johann Sebastian Bach: *Goldberg varijacije*, BWV 988 (obrada: Cameron Carpenter)
Cameron Carpenter: Improvizacije

On je ekscentričan i bachocentričan. On je jedinstven. On je najveći virtuoz orgulja koji je od starog crkvenog i koncertnog glazbala učinio najzbudljiviji instrument 21. stoljeća. On je Cameron Carpenter, jedan od najosebujnijih svjetskih orguljaša.

Počevši od njegove medijske prezentacije do repertoara koji izvodi, taj *enfant terrible*, kako su ga prozvali mediji, istovremeno izaziva divljenje i negodovanje publike i glazbene kritike. Njegova dva prethodna koncerta u ciklusu *Lisinski subotom* ubrajaju se među najčudesnija iskustva ne samo za publiku nego i za život raskošnih orgulja *Lisinskog*. Nitko poput Camerona nije tako veličanstveno otkrio i pokazao mogućnosti „kraljice instrumenata“, a posljednji put hrvatskoj je publici predstavio i vlastite orgulje, izrađene prema svojim orguljaškim snovima i uputama; to su posebno za njega konstruirane i proizvedene „međunarodne putujuće orgulje“. Instrument s kojim putuje po svijetu fantastičan je spoj zvukova svih najvećih svjetskih orgulja, akustičnog, elektroničkog i digitalnog načina proizvodnje zvuka. Nema glazbe koju taj Amerikanac ne može odsvirati na orguljama! Još je kao dječak svirao vlastitu orguljašku obradu ni manje ni više nego *Pete simfonije* Gustava Mahlera. I dok ga ugledni njemački tjednik *Die Zeit* opisuje kao „palog anđela koji orguljama vraća njihov izvorni grijeh“, Cameron Carpenter, osim po virtuoznoj izvedbi, pozornost šire (neglazbene) javnosti privlači nekonvencionalnim životnim stilom, dijametralno suprotnim od predodžbe o orguljašu, ali i o klasičnom glazbeniku općenito; od neobičnih odjevnih kombinacija, poput šljokičastih kombinezona i prozirnih majica, do izazovnih fotografija koje koketiraju s umjetnikovom seksualnošću.

Orguljaška senzacija i čudo bez premca i presedana!

GRAD
ZAGREB

 otpbanka

ZAGREB
moj grad

JutarnjiLIST

 LISINSKI